

K NOVŠIEMU VÝSKUMU DEJÍN SLOVENSKEHO FILOZOFICKÉHO MYSLENIA

KAROL KOLLÁR, Filozofický ústav SAV, Bratislava, SR

KOLLÁR, K.: Recent Researches in the History of Slovak Philosophical Thinking
FILOZOFIA, 69, 2014, No. 9, pp. 797-805

The contribution offers a comprehensive survey of the results achieved during a long-term exploration carried out at the Institute of philosophy, Slovak Academy of sciences, Bratislava. The research focused on Slovak philosophical and political thinking of the second half of the 19th and the 20th centuries, i.e. the period of a delayed modernization of Slovak society.

Keywords: History – Philosophy – Political and national-emancipatory thinking – Modernization in Slovakia – School philosophy – Institutionalization of philosophy – Nation – Citizen

Systematické a inštitucionálne bádanie v oblasti novších dejín slovenského (nielen) filozofického (a neskôr) aj politického myslenia na pôde Filozofického ústavu SAV má už svoju dlhoročnú tradíciu, resp. históriu. Na niektoré vybrané aspekty, resp. momenty tohto longitudálneho bádateľského výkonu chceme v našom príspevku poukázať, resp. sa ich dotknúť.

Ambíciou nášho príspevku nie je v žiadnom prípade snaha zachytiť celú rozsiahlu históriu skúmania dejín filozofického myslenia na Slovensku na pôde FiÚ SAV, čo by bolo skôr úlohou pre kolektívne monografické spracovanie. Pozornosť tu však venujeme najmä bádaniu v období po roku 1998, keď bola publikovaná rozsiahla kolektívna práca, venovaná dejinám filozofie na Slovensku v minulom storočí. Týmto rokom sa začína zároveň obdobie sledu úspešných grantových výskumných projektov pod vedením T. Pichlera.

Uvedená kolektívna publikácia *Dejiny filozofie na Slovensku v XX. storočí* (Kollár, K. – Kopčok, A. – Pichler, T. (ed.) 1998) má v slede historických bádání z novších dejín filozofického myslenia na Slovensku svoj význam a pozíciu – bola výsledkom prvého rozsiahleho grantového projektu VEGA s rovnomeným názvom (zodpovedným riešiteľom projektu bol autor tohto príspevku), ktorý sa realizoval na pôde FiÚ SAV. Práca bola odbornou verejnosťou pozitívne hodnotená a pri jej posudzovaní jej recenzenti poukázali na istú kontinuitu v bádání v tejto oblasti. Tak napríklad český historik filozofie S. Strohs vo svojej rozsiahlej recenzii publikácie v tejto súvislosti akcentuje to, že po 2. svetovej vojne došlo k dynamickému rozvoju historiografie slovenskej filozofie. „Stručný sled je takový: *Kapitoly z dejín slovenskej filozofie* (1957), *Prehľad dejín slovenskej filozofie* (1965), *Dejiny filozofického myslenia na Slovensku I.* (1987), Bakošovo *Filozofické myslenie na Slovensku v medzivojnovom období 1918 – 1938* (1988) i jeho *Kapitoly z dejín*

slovenského myslenia (1995). Pripomeňme ešte antologie z dejín svetovej filozofie, antologie české a slovenské filozofie, prekladové edície a radu monografií o svetových a slovenských filozofoch a o rôznych filozofických problematice. To, čo jsme vyjmenovali, tvorí podstatnú časť onoho zmieneného obrazu dynamického vývoje slovenskej filozofie v pevném sepätí s dejinnou filozofickou aktivitou“ (Strohs 1999, 695).

Dodajme, že výpočet prác vzniknutejších na pôde FiÚ SAV, uvádzaný Strohsom, v žiadnom prípade nie je úplný, odkazuje v podstate len na ťažiskové knižné publikácie, ktoré boli do istej miery syntézou mnohých poznatkov, priebežne publikovaných na stránkach časopisu *Filozofia* najmä v období pred rokom 1989. V nadväznosti na uvedené S. Strohs ďalej píše (a v tom s ním súhlasíme): „Úsilí o tvorivé zvládnutí metodologie dejín filozofie, úsilí o prekonání dogmatismu na poli marxistické filozofie – na poli po léta rozhodujícím o pohybu filozofického a dejinnou filozofického myšlení – v *Kapitolách, Prehľade dejín slovenskej filozofie* a konečně i v samotných *Dejinách filozofie na Slovensku v XX. storočí* bylo provázáno explicitními koncepcemi vnitřních a vnějších dejín filozofie, které průkopnícky prosazovala E. Várossová a její kolegové, T. Münz a další“ (Strohs 1999, 695).

Zaujímavé je v tejto súvislosti i zistenie, ku ktorému dospel ďalší recenzent dotknutej práce R. Dupkala, ktorý pri porovnaní s jej predchodkyňou – *Dejiny filozofie na Slovensku I. 1987* – vidí základné rozdiely medzi nimi, ktoré pravdepodobne vyplývajú „... už z nerovnakých metodologicko-východiskových pozícií uplatnených v jednom, resp. druhom prípade. Napríklad kým v prvom prípade išlo o syntetické spracovanie dejín filozofického myslenia na Slovensku v podstate z jednotných ideovo-teoretických pozícií, v druhom prípade viedla zostavovateľov snaha priblížiť verejnosti filozofiu na Slovensku v 20. storočí cez rôznu (analyticko-interpretacnú) optiku“ (Dupkala 1999, 698).

Významné miesto dotknutej kolektívnej publikácie v súčasnom poznávaní novších dejín filozofie u nás zdôraznili jej posudzovatelia M. Zigo a M. Marcelli. M. Zigo napríklad jej pozitívum vidí i v tom, že je užitočná pre sebareflexiu našej filozofie, ale je i logickým krokom pre ďalšie spracovanie komplexného pohľadu na vývin filozofického myslenia u nás ... v kritickej nadväznosti na prvý zväzok *Dejín filozofického myslenia na Slovensku*“ (Zigo 1999, 1). Podobne i M. Marcelli vidí jej význam v tom, že kolektívna práca „... integruje a dopĺňa úsilie posledných rokov o vytvorenie objektívneho obrazu filozofie na Slovensku“ (Marcelli 1999, 2). M. Marcelli prisudzuje publikácii okrem integrujúcej a kompletizačnej funkcie doterajších poznatkov v danej oblasti dôležitý význam pri vytváraní základov pre ďalšie výskumy, ktoré by mohli viesť k vytvoreniu novej syntetickej monografie o dejinách filozofie na Slovensku. V tejto súvislosti považujeme za potrebné uviesť, že táto vízia, či skôr cieľový zámer, t. j. projekt komplexnej syntetickej práce o dejinách filozofie na Slovensku, zostáva zatiaľ otvorenou výzvou.

Riešitelia orientovaní na výskum slovenskej filozofickej historiografie vychádzali v ďalšom období z reálnych možností a disponibilných výskumných kapacít stanovením zodpovedajúcich a primeraných cieľov so snahou čo najsystematickejšou drobnou bádateľskou činnosťou postupne a konzekventne analyzovať problémové okruhy a témy doposiaľ málo pokryté výskumom. Ambíciou riešiteľov bolo „novým čítaním“ primárneho

materiálu realizovať a prehľbovať príslušné analýzy problémov a otázok, ktoré v predošlých výskumoch boli zmapované len parciálne. Na tomto základe chceli potom prispieť k vytvoreniu plastického mnohodomenzionálneho a čiastočne dynamického obrazu súdobých myšlienkových schém, teoretických konštruktov protagonistov (nielen) filozofického myslenia na Slovensku, ale aj historických rámcov, v ktorých sa realizovali ich tvorivé potencie. Takto koncipovaný náročný referenčný rámec výskumu si vyžadoval výhľadovo rozsiahle longitudálne spracovanie po relatívne ucelených bádateľských etapách, ktoré by s istým stupňom voľnosti autorských licencií bádateľov na seba logicky nadväzovali – a aj reálne nadväzujú.

Prejdime teraz letmo konkrétnou históriou a obsahom výskumných projektov tak, ako boli koncipované v uplynulom období, pričom sa zameriame na nosné tematické okruhy, ktoré boli v ich rámci riešené.

Prvým z radu týchto výskumných (grantových) projektov bol projekt, nazvaný *Idey a koncepty v slovenskom filozofickom myslení z hľadiska modernizácie*. Grantový projekt sa riešil v rokoch 1998 – 2000 a bol zameraný na sledovanie najmä niektorých vybraných tematických okruhov formovania filozofického myslenia a tvorby ideí na Slovensku. Práca na projekte, akcentujúca aspekt modernizácie, sa sústredila na dve čiastkové oblasti výskumu, a to najmä na skúmanie niektorých vývinových trendov slovenskej filozofie, ale aj inštitucionalizácie logiky ako filozofickej disciplíny a na výskum filozofie prednášanej na evanjelických školách na Slovensku do začiatku 20. storočia. Druhou oblasťou záujmu výskumu bola analytická deskripcia slovenského sociálneho a politického myslenia na pozadí fenoménu nevyhnutnej modernizácie, spôsobenej zlomovými historickými medzíkmi. Na základe výskumu sa okrem iného položili základy vypracovania typológie slovenského národovtorného a politického myslenia a analyzovali sa aj dve myšlienkové línie v oblasti slovenského diskurzu o národe, a to tradicionalistická a modernizačná. Prínosom výskumu bolo i vypracovanie nových metodologických východísk pri spracovaní dejín filozofického myslenia na Slovensku, ako aj ďalšie rozpracovanie typológie slovenského národovtorného a politického myslenia v 19. a 20. storočí na základe vybraných problémových komplexov.

Publikačné výstupy z predmetného výskumného projektu, ako aj z nasledujúcich projektov mali rôzne podoby, resp. formy. Išlo o ich prezentáciu v podobe mnohých príspevkov, článkov, štúdií, uverejnených v odborných aj karentovaných časopisoch, zborníkoch, monografických prácach, ktoré odzneli aj na rôznych typoch odborných fór. Väčšina štúdií z oblasti výskumu slovenského filozofického myslenia bola však tradične publikovaná v 10. čísle časopisu *Filozofia* daného roku, ktoré bolo rezervované pre historiografickú tematiku. Vyčerpávajúci prehľad indexu publikačných výstupov z riešených projektov však prekračuje priestor vymedzený pre náš príspevok.

Ďalším v slede výskumných projektov bol projekt nazvaný *Ideové prúdy a tradície v slovenskom myslení 19. a 20. storočia*, ktorý sa riešil v rokoch 2001 – 2003. Ambíciou riešiteľov bolo rozšíriť poznanie dejín filozofického myslenia na Slovensku a zároveň prehľbiť znalosť už skúmaných tém v predmetnej oblasti vedeckého záujmu. Snažili sa novo interpretovať myslenie popredných slovenských filozofických autorov, reflektovať

myšlienkové hnutia a diskusie v prelomových obdobiach slovenských dejín a zároveň venovať pozornosť doteraz nespracovanej, resp. málo spracovanej problematike minulosti filozofie ako pedagogickej aktivity a vyučovacieho procesu na Slovensku. Vo svojej výskumnej činnosti sa riešitelia dopracovali k dôkladnejšiemu poznaniu nielen filozofickej, ale aj intelektuálnej aktivity na Slovensku v 19. a 20. storočí. Výskum vymedzenej problematiky sa realizoval na viacerých úrovniach a realizoval sa aj odlišnými postupmi pri dosahovaní spoločne určeného cieľa – zmocnenia sa mnohofarebnosti obrazu filozofie u nás v sledovanom období. Prínosom riešenia výskumného projektu bolo okrem parciálneho rozšírenia a prehĺbenia poznania histórie filozofického myslenia na Slovensku aj spresnenie používaného pojmového aparátu, čo považujeme za významný vedľajší efekt tejto výskumnej etapy.

Nasledujúcim projektom, ktorý sa radí medzi heuristické míľniky na ceste k dlhodobému sledovanému finálnemu zámeru – vytvoreniu syntetických dejín slovenského filozofického myslenia – bol projekt nazvaný *Premeny slovenského filozofického myslenia v 20. storočí*. Nôvum a špecifikum projektu spočívali i v tom, že bol ako prvý riešený v kooperácii s výskumným tímom z Katedry filozofie a dejín filozofie FiF UK v rokoch 2004 – 2006 ako spoločný projekt VEGA. Vedúcim projektu bol T. Pichler, ktorý mal dvoch zástupcov: jedného zo SAV (bol ním autor tohto príspevku), a druhého z FiF UK (prvé dva roky M. Zigo a v treťom roku L. Kiczko). Riešiteľský tím sa skladal z pracovníkov z oboch inštitúcií a pracoval s istým stupňom tvorivej autonómnosti a bádateľskej voľnosti pri výbere čiastkových tém výskumného projektu. Táto efektívna prax pokračovala i v ďalších rokoch riešenia výskumných projektov z oblasti dejín slovenského filozofického a politického myslenia, a to až do roku 2011, keď bola administratívnym zásahom z mimovedeckého prostredia zastavená. Projekt, ako už z jeho názvu vyplýva, bol zameraný najmä na analytickú deskripciu premien slovenského filozofického myslenia v 20. storočí, a to na úrovni problémov a inštitúcií. Súčasťou takto definovaného bádateľského zámeru bolo aj identifikovanie a pomenovanie hlavných trendov a podôb filozofického myslenia a jeho premien. Jeho neoddeliteľnou súčasťou bolo okrem iného aj zaisťovanie pramennej bázy poznatkov v tých oblastiach záujmu, kde takáto databáza neexistovala, konkrétne pri spracúvaní dejín Katedry filozofie a dejín filozofie FiF UK.

Projekt sa realizoval na viacerých úrovniach výskumu, analyzovali sa texty a diskurzy v slovenskom filozofickom myslení venované problematike modernizmu a tradicionalizmu, a to osobitne v 20. storočí, ale pozornosť sa venovala aj inovatívnym snahám vo filozofickom a politickom myslení v 2. polovici 20. storočia. Výsledky multifokálneho projektu, ktorý prehĺbil a rozšíril poznanie dejín slovenského filozofického a politického myslenia v 2. polovici 19. storočia a v 20. storočí, a to najmä analytickou deskripciou ideových prúdov, smerov a teoretických konštruktov ich protagonistov, priniesol aj sčasti novú konceptualizáciu problematiky, ktorá bola užitočná pri koncipovaní ďalších bádateľských zámerov v tejto dlhodobo sledovanej oblasti.

Ďalší projekt, nazvaný *Sondy do slovenského filozofického myslenia*, sa tiež efektívne riešil v spolupráci s tímom vedeckopedagogických pracovníkov KFDf FiF UK v rokoch 2007 – 2009. Jedným z jeho špecifik bolo to, že bol projektovaný a realizovaný

formou istých bádateľských sond, tematicky i autorsky situovaných do determinovaného priestoru pomerne rozsiahlej problematiky dejín slovenského filozofického, ale i politického myslenia v referenčnom rámci 19. a 20. storočia. V rámci riešenia výskumného projektu sa realizovalo komplexné spracovanie filozofického myslenia Igora Hrušovského, rozbor sporu o intuitívny realizmus v slovenskej filozofii v 40. rokoch minulého storočia, skúmanie diela Svätopluka Štúra ako historika filozofie. Mapovala sa tiež práca pedagógov KFDF, najmä v 60. rokoch minulého storočia, čím sa vypracoval základ pre syntetické dejiny KFDF, a to prostredníctvom štúdií venovaných filozofickému profilu a myšlienkovému vkladu a prínosu jej členov. Vypracovali sa filozofické profily vybraných postáv a protagonistov filozofického a politického myslenia, pôsobiacich na území Slovenska na prelome 19. a 20. storočia, realizovala sa aj analýza občiansko-národného politického myslenia predstaviteľov národnej školy a pozornosť sa venovala aj národnostno-právnym konceptom M. Mudroňa a M. Štefanoviča. V rámci výskumného projektu sa venovala pozornosť aj menej známym problémovým súvislostiam v dotknutých oblastiach bádania v ich ideovej a inštitucionálnej kontextualizácii. Vo výskume sa rešpektoval aj širší stredoeurópsky rámec formovania slovenského filozofického a politického myslenia.

Posledným z radu ukončených výskumných projektov bol projekt, ktorý niesol názov *Multifokálny výskum dejín slovenského filozofického myslenia v 19. a 20. storočí*. Tento projekt mal niekoľko formálnych špecifik: Projekt sa vzhľadom na rozsiahly tematický záber a stanovené realizoval štyri roky, teda o rok dlhšie ako predošlé projekty. Projekt začínal ako spoločný projekt FiÚ SAV a KFDF UK, no keďže administratívnym rozhodnutím MŠVaŠ SR bolo stanovené financovať riešiteľov projektu z univerzít len po dobu dvoch rokov, od roku 2012 tvorili tím riešiteľov len pracovníci z FiÚ SAV. Vzhľadom na dĺžku trvania a výšku pridelených grantových prostriedkov sa projekt v zmysle príslušných zásad VEGA mal podrobiť verejnej oponentúre – čo sa aj realizovalo. Projekt bol oponovaný počiatkom roku 2014 a v tomto oponentskom konaní obstál úspešne. Konkrétne, podľa hodnotenia Rady záverečnej verejnej oponentúry projekt splnil ciele vynikajúco.

Vráťme sa však k vecnému meritu či k vedeckému obsahu tohto projektu. Ako predznačuje už názov výskumného projektu, jeho bádateľský zámer sa realizoval po zúročení a využití heuristických prínosov jeho predchodcov na základe tzv. multifokálnej stratégie. Konkrétne to znamená, že výskum svojím bádateľským zámerom pokrýval autorov, smery, inštitúcie, ako aj periodiká viažuce sa na dejiny slovenského filozofického myslenia v 19. a 20. storočí v stredoeurópskom kontexte. Aplikovaná multifokálnosť bádateľského zámeru sa vo výskume ukázala ako úspešná a na jej báze sa vyprodukoval rad nových poznatkov. V projekte sa rozšírilo poznanie prieniku moderného filozofovania do kultúrneho priestoru Uhorska ako organickej súčasťi kujúcej sa moderných národných kultúr. Výskum dejín slovenského politického myslenia sa stredoeurópsky kontextualizoval. Zároveň sa spracovali personálne a inštitucionálne dejiny slovenskej filozofie v 20. storočí, viažuce sa najmä na činnosť KFDF UK, atď. Syntetizujúco sa spracoval myšlienkový prínos osobností, pôsobiacich na KFDF. Analyzovali sa procesy konštituovania sloven-

ského a maďarského filozofického myslenia v Uhorsku. Skúmaniu bol podrobený filozofický systém Nikolaja O. Losského s dôrazom na morálnu filozofiu. Uskutočnil sa inovatívny výskum kriticky zameraného národoveckého myslenia. Skúmal sa konceptuálny aparát predstaviteľov Novej školy, ako aj filozoficko-kultúrny profil Filozofického zborníka MS na základe archívnych podkladov. Výsledkom riešenia projektu bol kontextualizovaný výklad procesov inštitucionalizácie a profesionalizácie slovenského filozofického myslenia, ako aj snaha o teoretické uchopenie dejín slovenského filozofického a politického myslenia a v neposlednom rade i úsilie o zdokonaľovanie pojmového aparátu uplatňovaného pri výskume.

Spoločný publikačný výstup z tohto výskumného projektu (FiÚ SAV a KFDF UK) je mimoriadne rozsiahly a zahŕňa viac ako tri desiatky štúdií, článkov a príspevkov v odborných periodikách a päť monografických prác, ktoré tu chronologicky a synopticky prezentujeme. Štyri z týchto prác vznikli na pôde FiÚ SAV a piata bola z „dielne“ KFDF UK. Prvou z radu monografií bola práca T. Pichlera *Etnos a polis* (Pichler 2011). Práca bola recenzovaná v časopise *Filozofia* (Kollár 2012). Publikácia T. Pichlera je výsledkom dlhodobej kontinuálnej bádateľskej činnosti autora v oblasti krejúceho sa (nielen) politického myslenia na Slovensku v širšom transnacionálnom kontexte s akcentom na jeho národovnú, resp. národno-emancipačnú funkciu. Prínos práce T. Pichlera spočíva najmä v tematizácii problematiky slovenského myslenia na uhorskom pozadí. V tejto súvislosti je dôležitý aj akcent autora na vzájomnú väzbu medzi slovenským politickým myslením a dejinami maďarského myslenia v rámci vtedajšieho štátneho celku. Autor zároveň nepúšťa zo zreteľa fenomén oneskorenej modernizácie v dobe kreovania modalít politického myslenia. Monografia T. Pichlera je prínosom k ďalšiemu poznaniu dejín slovenského národoveckého širokospektrálneho myslenia a vhodne dopĺňa a rozširuje existujúcu poznatkovú bázu o originálne a inovatívne analýzy základného problému novších slovenských dejín, t. j. transformácie stavovskej spoločnosti na spoločnosť občiansku.

Ďalšou z radu monografií je publikácia M. Martinkoviča *Politické myslenie Novej školy. Občiansko-národný program Slovenských novín* (Martinkovič 2013). Práca M. Martinkoviča organicky nadväzuje na skôr spracovanú problematiku politického myslenia, ktoré sa v rámci národovného procesu rozdelilo na dva hlavné prúdy, reprezentujúce odlišné filozoficko-politické koncepcie národného vývoja. Prvým politickým konceptom bol štúrovský romanticko-realistický koncept, inšpirovaný hlavne hegelovským myslením; proti nemu stál koncept vychádzajúci pri sledovaní cieľa národnej inštitucionalizácie z myšlienok zdôrazňujúcich význam ústavného liberalizmu a rozvoja občianskeho étosu. Jedným z cieľov publikácie M. Martinkoviča bolo prostredníctvom priblíženia filozoficko-politického prístupu predstaviteľov Novej školy prispieť k prehĺbeniu poznania ideových, filozofických a politických vplyvov formujúcich súdobé slovenské politické a kultúrne elity. Paralelne s tým zámerom autora bolo zdôrazniť hlavne tie aspekty slovenského filozofického a politického myslenia, ktoré sa stali východiskom liberálne orientovaných úvah o rozvoj národnej individuality. Autor dospel k poznatku, že ideové zdroje formovania slovenského národovného procesu treba pritom hľadať a interpretovať v širších spoločenských súvislostiach, keďže sa utvárali najmä mimo rámca inštitu-

cionálnej, resp. inštitucionalizujúcej sa filozofie. Podľa autora boli súčasťou tzv. aplikovanej filozofie vzdelancov a mali zväčša praktický národno-emancipačný zámer a rozmer.

Ďalším monografickým výstupom z výskumného projektu je publikácia O. Mészároša *Dejiny maďarskej filozofie* (Mészáros 2013), ktorá je vyústením efektívnej snahy autora o prezentáciu maďarského filozofického myslenia slovenskému čitateľovi. Autor vychádza vo svojej práci z premisy, že dejiny maďarského a slovenského myslenia vychádzajú zo spoločných dejín školskej filozofie v Uhorsku a v prípade bývalého Horného Uhorska sú dokonca neoddeliteľné. Podľa O. Mészároša spracovanie histórie slovenskej filozofie nemôže abstrahovať od tohto širšieho transnacionálneho kontextu; touto tézou sa autor monografie približuje k teoretickým východiskám monografie T. Pichlera *Etnos a polis*. Historiografia slovenskej filozofie, a podobne ani dejiny maďarskej filozofie, nemôžu abstrahovať od tohto kontextu a nemôžu obísť spoločný kultúrny priestor, v ktorom sa realizoval kreatívny proces inštitucionálnych – školských filozofií. Podľa autora slovenská a maďarská filozofia sa začínajú utvárať v prvej polovici 19. storočia a základný rozdiel medzi nimi spočíva najmä v tom, že v dôsledku chýbajúcich inštitúcií sa slovenská filozofia redukuje skôr na filozofiu dejín a národa a nedostáva sa ku klasickej filozofii. Východiskovou tézou je postulát, že slovenská aj maďarská filozofia majú svoje korene v spoločnej filozofickej tradícii Uhorska, pričom ideovým svorníkom, ale aj bázou tejto spoločnej minulosti a istým referenčným rámcom existencie maďarskej aj slovenskej filozofie bola práve školská filozofia. Nosnou témou monografie je podrobné mapovanie a analýza niekedy až kontroverzného procesu inštitucionalizácie a profesionalizácie maďarskej filozofie od jej „počiatkov“ až po rozvoj už inštitucionalizovanej filozofie v priebehu 20. storočia.

Štvoricu monografických výstupov riešiteľského tímu FiÚ SAV uzatvára publikácia K. Kollára *Slovenské filozofické periodiká v 40. rokoch 20. storočia* (Kollár 2013). Monografia predstavuje sumarizujúci výsledok kontinuálneho a longitudálneho bádania vo vymedzenej oblasti dejín slovenského filozofického myslenia v období jeho inštitucionalizácie v prvej polovici 20. storočia. Autor sa v nej cielene zameriava najmä na analýzu vybraných sociálno-filozofických a čiastočne politologických aspektov teoretických konštruktov a názorov, ale aj ideových sporov, pertraktovaných na stránkach prvých filozofických periodík: Filozofického zborníka Matice slovenskej, ako aj neskôr vychádzajúceho periodika *Philosophica Slovaca*, ktoré až v povojnovom období začala vydávať Slovenská akadémia vied a umení. Obidve periodiká aktívne prispeli k procesom dobovej profesionalizácie filozofie (oneskorená modernizácia) i v podmienkach, ktoré pre pluralitný a slobodný rozvoj filozofického bádania a diskurzu zväčša neboli optimálne (snaha o ideologizáciu filozofie). Podľa autora publikácie funkcia analýzy vedeckých periodík konkrétneho časového úseku dejín myslenia nie je v žiadnom prípade komplementárna, ba naopak, je plnohodnotnou súčasťou historického výskumu, bez ktorej by analýza dynamických procesov v súdobom vedeckom myslení bola torzovitá, mala by statický, neucelený charakter, nedostatočne a neadekvátne by reflektovala tieto procesy. Autor okrem iného vo svojej analýze dospieva k záveru, že podmienky na prezentáciu filozofických názorov na ploche skúmaných periodík boli determinované nielen vplyvmi z externého

prostredia, ale významnou mierou sa na nich podieľali aj samotní tvorcovia periódík.

Komplex monografií, ktoré sú výstupom projektu *Multifokálny výskum dejín slovenského filozofického myslenia* organicky dopĺňa kolektívna práca *Problémy a osobnosti slovenskej filozofie v 20. storočí. Filozofia na UK* (L. Kiczko, E. Lalíková, M. Zigo 2013). Kolektívna práca, ktorej autormi boli spoluriešitelia výskumného projektu, vypracovali súbor desiatich štúdií, v ktorých sa sústredili na dva okruhy problémov. Prvý z nich tvoria štúdie zamerané skôr na inštitucionálne a personálne dejiny slovenskej filozofie a druhý sa cielene a selektívne zameriava na osobnosti slovenskej filozofie 20. storočia a ich dielo. V prvej časti sa nachádzajú štyri štúdie, a to: M. Zigo: *Tri pohľady na život filozofie na FiF UK v 50. až 80. rokoch 20. storočia*; J. Piaček: *Synopsis nášho doterajšieho výskumu Bratislavskej filozofickej školy*; E. Lalíková: *Sto rokov vo vývoji slovenskej filozofie*; T. Kuklinková: *Plusy a mínusy zborníka FiF UK Philosophica*. Druhá časť práce analyzuje teoretickú činnosť niektorých protagonistov slovenskej filozofie. Sem sa radí nasledujúcich šesť štúdií: E. Farkašová: *Koncepcia umenia v Hrušovského filozofickom diele*; E. Farkašová: *Biografia ako metóda historicko-filozofického skúmania/výkladu* (v „*Pohľadoch - portrétoch Milana Zigu*“); T. Münz: *Revolučný teológ Karol Nandrásky ako kritický nietzscheovský filozof*; L. Bohunická: *Teoretický vklad Jiřího Kánského k etickej problematike počas jeho pôsobenia na Univerzite Komenského*; Z. Plašienková: *Slovenský karteziológ a etik Juraj Cíger a jeho zápas o porozumenie človeka*; K. Korená: *Štúrova kritika Nietzscheho*. Kolektívna práca je doplnená zoznamom učiteľov pôsobiacich na Katedre filozofie a dejín filozofie UK v minulosti aj v súčasnosti, ktorý vypracoval M. Mazag. Pokiaľ ide o ďalšiu perspektívu dejinnofilozofického výskumu na KFDF, po rozhodnutí Ministerstva školstva z roku 2011 túto situáciu na záver našich úvah najvhodnejšie objasníme citátom z úvodu kolektívnej práce z pera L. Kiczka, ktorý viedol grantový riešiteľský tím: „Aj keď úspešná a sľubná spolupráca Katedry filozofie a dejín filozofie FiF UK a Filozofického ústavu SAV pri riešení spoločných projektov VEGA zameraných na výskum dejín slovenskej filozofie sa vyššie spomenutým administratívnym zásahom ministerstva školstva v roku 2011 formálne prerušila, neznamenalo to útlm výskumu dejín slovenskej filozofie na katedre. Riešiteľský tím na FiF UK v súčasnosti rieši samostatný projekt VEGA *Slovenská filozofia 20. storočia v medzinárodnom kontexte (idey, inšpirácie a spory)*, schválený a financovaný v rokoch 2012 – 2014“ (L. Kiczko, E. Lalíková, M. Zigo 2013, 7).

Literatúra

- KOLLÁR, K. – KOPČOK, A. – PICHLER, T. (ed.): *Dejiny filozofie na Slovensku v XX. storočí*. Bratislava: Filozofický ústav SAV 1998.
- DUPKALA, R. (1999): Prvé samostatné „Dejiny filozofie na Slovensku v XX. storočí“. *Filozofia*, 54 (9), 698-700.
- KICZKO, L., LALÍKOVÁ, E., ZIGO, M. (2013): *Problémy a osobnosti slovenskej filozofie v 20. storočí*. Bratislava: Univerzita Komenského.
- KOLLÁR, K. (2013): *Slovenské filozofické periodiká v 40. rokoch 20. storočia*. Bratislava: Filozofický ústav SAV.

- KOLLÁR, K. (2012): Etnos a polis. Zo slovenského a uhorského politického myslenia. *Filozofia*, 67 (10), 852-854.
- MARCELLI, M. (1998): Recenzný posudok rukopisu Dejiny filozofie na Slovensku v 20. storočí. Bratislava: Archív Filozofického ústavu SAV, 1-2.
- MARTINKOVIČ, M. (2013): *Politické myslenie Novej školy*. Bratislava: Filozofický ústav SAV.
- MÉSZÁROS, O. (2013): *Dejiny maďarskej filozofie*. Bratislava: VEDA.
- PICHLER, T. (2011): *Etnos a polis. Zo slovenského a uhorského politického myslenia*. Bratislava: Kaligram.
- STROHS, S. (1999): Dějiny filosofie na Slovensku ve XX. století. *Filozofia*, 54 (9), 695-697.
- ZIGO, M. (1998): Recenzný posudok rukopisu Dejiny filozofie na Slovensku v 20. storočí. Bratislava: Archív Filozofického ústavu SAV, 1-3.

Príspevok vznikol ako čiastkový výstup grantu VEGA 2/0130/14 *Procesy recepcie a apropiácie vo filozofickom myslení 19. a 20. storočia na Slovensku v transnacionálnom kontexte*.

Karol Kollár
Filozofický ústav SAV
Klemensova 19
813 64 Bratislava 1
Slovak Republic
e-mail: filokoll@savba.sk